

Spolky a život neslyšících a nedoslýchavých

Podpůrný spolek hluchoněmých sv. Františka Saleského v Praze¹

Podpůrný spolek
hluchoněmých
sv. Františka
Saleského
v Praze

Osvícený ředitel Pražského ústavu pro hluchoněmé Václav Frost věděl, jak je důležité, aby neslyšící žáci měli své vzory v úspěšných dospělých neslyšících. Proto povolal bývalého absolventa ústavu - neslyšícího knihaře **Václava Wilczeka**, aby se stal učitelem neslyšících. Frost vzal v roce 1857 Wilczeka s sebou na studijní cestu po rakouských a německých ústavech pro neslyšící a v Berlíně se seznámili také s německým spolkem neslyšících. To vnučilo Wilczekovi myšlenku, aby podobný spolek založil i v Čechách.

Václav Josef
Wilczek (Vlček)

Václav Wilczek (Vlček)
Obrázek 196

Václav Josef Wilczek (Vlček) se narodil 22. prosince 1826 v Josefově. Ohluchl v nejútlejším věku, možná se dokonce neslyšící narodil. Otec byl strážcem ve vojenské prachárně. V německém prostředí si rodina upravila jméno na Wilczek. Václavova sestra se provdala za důstojníka a když byl převelen do Prahy, vzala bratra s sebou. Tak se Wilczek dostal jako chovanec do Pražského ústavu pro hluchoněmé. Jeho učitelem byl ředitel Jan Mücke. Wilczek byl v ústavu šest let a pak se vyučil knihařem. Wilczek hodně četl a stal se typickým samoukem. Nový ředitel pater Frost ho povolal v roce 1852, aby se stal sám učitelem neslyšících. Wilczek si vzal neslyšící dívku. V roce 1883 byl vyznamenán Zlatým záslužným křížem. Umírá (infarkt?) na výletě se svými žáky do Malé Chuchle dne 30. května 1897. Je pohřben na Olšanech.

Wenzel Wilczek

Počátkem roku 1868 svolal Wilczek schůzku dospělých neslyšících do restaurace „V Kravíně“ na Vinohradech. Tam byl zvolen šestičlenný přípravný výbor ve složení Václav Wilczek, Karel Schicho - malíř, Karel Eichman - statkář, Jan Petlan - továrník rukavičkář, Hynek Reisser - učitel neslyšících a František Filipp - dřevorytec. Přípravný výbor vypracoval spolkové stanovy. Ty byly registrovány pod číslem 26.564 c. k. místodržitelstvím dne **22. 5. 1868**.

Podpůrný spolek hluchoněmých sv. Františka Saleského (SFS) v Praze byl slavnostně ustaven bohoslužbou v kostele sv. Jana Nepomuckého na Skalce dne

¹ Později se Spolek také někdy nazýval Podpůrný spolek pro hluchoněmé sv. Františka Saleského v Praze. Původní název však lépe vystihuje, že to byl na rozdíl od některých jiných spolků skutečně spolek samotných neslyšících. Proto se původního názvu v dalším textu přidržujeme.

STANOVY

podpůrného spolku hluchoněmých
sv. Františka Saleského

V PRAZE.

Vzdělání hluchoněmí, žijící v Praze a jejím okolí, sestupují se ve zvláštní spolek pod ochranou sv. Františka Saleského.

Spolek tento má se jmenovati: Podpůrný spolek hluchoněmých sv. Františka Saleského.

§ 1. Účel tohoto spolku je:

- povzbuzovati se navzájem k mraynému životu a duševně dále vzdělávati své údy;
- výměna zkušeností, radění se o potřebách jednotlivých údy a společná zábava;
- vzájemně podporovati radou i skutkem, jakož i peněžitými příspěvky ony údy, kteří buď pro vysoké stáří nebo churavost stali se neschopnými výdělku, buď v tísní jsou a pomoci potřebují;

Statuten

des St. Franz von Sales
Taubstummten-Unterstützungs-Vereines
in Prag.

Die in Prag und in dessen Umgebung lebenden ausgebildeten Taubstummten treten zu einem besondern Verein unter dem Schutze des hl. Franz von Sales zusammen.

Dieser Verein soll den Namen „St. Franz von Sales Taubstummten-Unterstützungs-Verein“ führen.

§ 1. Der Zweck dieses Vereines ist:

- Wechselseitige Aufmunterung zu einem sittlichen Lebenswandel und geistige Fortbildung seiner Mitglieder;
- Austausch der Erfahrungen, Berathung über die Bedürfnisse einzelner Mitglieder und gesellschaftliche Unterhaltung;
- wechselseitige Förderung durch Rath und That, sowie auch durch pecuniäre Unterstützung jener Mitglieder, welche in Folge des hohen Alters oder Gebrechlichkeit erwerbsunfähig oder durch Nothlage hilfsbedürftig geworden sind;

Stanovy Podpůrného spolku hluchoněmých sv. Františka Saleského
Obrázek 199

Heslem spolku bylo

Srdce u Boha a ruku při práci. Spojení v lásce a věrnosti k vzájemné pomoci.

Svatý František
Saleský

Svatý František Saleský
Obrázek 200

Ženevský biskup sv. František Saleský (1566 - 1622) byl za patrona neslyšících prohlášen papežem Piem IX., protože si jako osobního sluhu vybral od narození neslyšícího chlapce Martina. Pomocí gest a znaků ho vyučoval náboženství. Sv. František Saleský byl chudý, ale odmítal hmotné statky i hodnosti. Odmítl i arcibiskupský stolec v Paříži. Zemřel v Avignonu v roce 1622.

Členské číslo
Mitglieds-Nro

151

Jméno člena — Name des Mitgliedes:

Srdek Jindřich

Stav
Charakter

Knihari

Vstoupil dne
(měsíc a rok)

Eingetreten den
(Monat, Jahr)

19. 5. 19

Předseda — Präses:

Janoslav Čaj

Pokladník — Kassier:

Mladík

1. Kontrolor:

Chomof

Legitimace Podpůrného spolku
hluchoněmých sv. Františka
Saleského
Obrázek 201

V okamžiku založení měl spolek 42 členy. Václav Wilczek byl předsedou spolku 29 let až do své smrti dne 30. května 1897. Protože žádné sociální zabezpečení zdravotně postižených tehdy neexistovalo, bylo hlavním smyslem spolku finančně podporovat chudé neslyšící. Členové spolku platili malé měsíční příspěvky, čímž získávali nárok na stálou měsíční podporu ve stáří a v nedostatku. V roce 1871 převzal spolek do správy „chudinský fond“ na podporu nezaměstnaných hluchoněmých tovaryšů. Vedle tohoto fondu byl v roce 1873 zřízen ještě fond jinošský (učňovský) z částky 665 zlatých a 91 krejcarů, kterou shromáždili ředitelé Pražského ústavu pro hluchoněmé Frost a Koťátko.

V roce 1874 se zúčastnil předseda a 5 členů spolku II. všeobecného sjezdu hluchoněmých ve Vídni. Ve stejném roce zřídil spolek v Pražském ústavu Pokračovací školu pro hluchoněmé učně.

24. a 25. července 1881 se v Praze konal V. sjezd hluchoněmých s mezinárodní účastí. Sjezdu se zúčastnilo 180 delegátů z celé Evropy. Předsedou sjezdu byl zvolen Václav Wilczek.

V roce 1886 se spolek zúčastnil oslav stého výročí založení Pražského ústavu pro hluchoněmé.

V roce 1897 Václav Wilczek zemřel. V roce 1898 byl předsedou zvolen **Bohumil Wondrovitz**. Jeho nástupcem se patrně v roce 1904 stal pan **Julius Baudisch**.

Julius Baudisch se narodil 4. 2. 1870 ve Svitavách. Chodil do brněnského ústavu pro hluchoněmé a pak se vyučil knihařem. Po vyučení se přestěhoval do Prahy. Od r. 1894 byl členem Podpůrného spolku hluchoněmých SFS, v letech 1904 až 1911 dokonce jeho předsedou. Po založení Spolku německých neslyšících v Republice československé r. 1918 se stal jeho předním funkcionářem a devět let byl předsedou. V r. 1925 byl zvolen předsedou Svazu spolků hluchoněmých v RČS. Zemřel 7. 1. 1931. Jeho manželka Ida zemřela za 14 dní po něm.

Julius Baudisch

Podpůrný spolek hluchoněmých byl těžce postižen krachem Svatováclavské záložny v roce 1902, při kterém přišel o polovinu svého jmění, tj. 4 000 K. Přesto v roce 1908 věnuje Pražskému ústavu pro hluchoněmé 14 obrazů křížové cesty „ku okrášení kaple v ústavu“. V témž roce spolek zřizuje nadaci na podporu hluchoněmých dětí hluchoněmých rodičů.

Pod řízením předsedy spolku pana Baudische a pana Roberta Hejna bylo 31. března 1906 uspořádáno první varietní vystoupení neslyšících na Sřeleckém ostrově, jehož se zúčastnilo 400 slyšících i neslyšících návštěvníků. Je to první zmínka o divadelním vystoupení neslyšících. Další dvě divadelní vystoupení byla uspořádána v červnu a v září 1906.

V roce 1912 odstoupil Julius Baudisch a na jeho místo nastoupil pan **Karel Závodský**.

Razítko spolku
Obrázek 202První divadelní
vystoupení
neslyšících
1906

Karel Závodský

Karel Závodský
Obrázek 203

němých v Hradci Králové. Byl rovněž místopředsdou Svazu spolků hluchoněmých. Zemřel ve věku 61 let dne 18. dubna 1935.

Karel Závodský se narodil 31. srpna 1873 v Kletečné u Humpolce v Čechách. Chodil do školy pro hluchoněmé na Karlově náměstí. Vyučil se fotografem. Ve 23 letech absolvoval C. k. obchodní průmyslovou školu v Praze. V roce 1915 se osamostatnil a zřídil si fotoateliér. Několik let byl předsdou Podpůrného spolku hluchoněmých SFS v Praze. Ve svých 50 letech byl zvolen předsdou Východočeského spolku hluchoněmých v Hradci Králové. Byl rovněž místopředsdou Svazu spolků hluchoněmých. Zemřel ve věku 61 let dne 18. dubna 1935.

K. Závodský

Jaroslav Čáp
Obrázek 204

Jaroslav Čáp se narodil v roce 1882 a zemřel v dubnu 1961.

J. Čáp

Jaroslav Čáp

V roce 1915 byl předsdou pan **Josef Hruška** a v roce 1916 byl spolkovým předsdou zvolen pan **Jaroslav Čáp**.

50. výročí
založení spolku

27. až 29. září 1918 se konaly velké oslavy 50. výročí založení spolku. Zahájeny byly v hostinci u Bubeníčků. Oslav se zúčastnili i zahraniční hosté - předseda Vídeňského spolku hluchoněmých pan Theodor Kratochvil, předseda Říšského svazu spolků hluchoněmých v Rakousku pan Fr. Wilhelm, ze Sarajeva pan Savic a z Krakova pan B. Liban. 28. září se konal v Národním domě na Vinohradech banket. Večer sehráli neslyšící představení Prodaná nevěsta. Mařenku hrála slečna Kreidlová a Jeníka pan Hornof.

Obzor
hluchoněmých

Obrázek 205

Na oslavu 50. výročí trvání začal v září 1918 spolek společně se Zemským spolkem pro péči o hluchoněmé vydávat časopis **Obzor hluchoněmých**.

První
československý
národní sjezd
hluchoněmých

V roce 1921 se konal **První československý národní sjezd hluchoněmých**, kterého se zúčastnilo přes 600 osob. Předsdou sjezdu byl předseda spolku SFS pan Čáp.

Roku 1927 zakoupil spolek dům čp. 615 v Holešovicích, v němž měla být zřízena útulna pro přestárlé hluchoněmé.

Později vlastnil spolek ještě dům na Žižkově. Nepodařilo se nám však zjistit, co s domy stalo.

Mezinárodní sjezd
hluchoněmých

V roce 1928 organizoval spolek Mezinárodní sjezd hluchoněmých, kterému věnujeme samostatnou kapitolu.

Po druhé světové válce byl předsdou spolku **Josef Kubík**, který rezignoval na svou funkci na valné hromadě dne 23. února 1947. Po něm byl zvolen **B. Hlaváček**, který však za necelé dva měsíce rezignoval. Posledním předsdou Podpůrného spolku SFS se v dubnu 1948 stal **Josef Zeman**.

Obrázek 206

Josef Zeman
Obrázek 207

Josef Zeman se narodil 26. 7. 1914 v Kolíně. Od narození byl těžce nedoslýchavý. V Kolíně chodil i do běžné národní školy a do měšťanky, kterou však nedokončil. V letech 1929 - 32 se vyučil pasířem (uměleckým klempířem). V roce 1932 přišel do Prahy, kde se poprvé setkal s neslyšícími. 14. července 1945 si vzal Augustinu Krameriusovou, která ohluchla ve čtyřech letech po spále. V roce 1947 se stal předsedou Pražského spolku neslyšících. 24. dubna 1948 se stal i předsedou akčního výboru Podpůrného spolku hluchoněmých sv. Františka Saleského. V roce 1957 na mezinárodním kongresu neslyšících v Záhřebu byl ustanoven předsedou mezinárodní komise pro unifikaci znakové řeči. Byl u nás prvním soudním místopřísežným tlumočnickem znakové řeči a spoluautorem jejího prvního slovníku. Dostal vyznamenání Za zásluhy a Za výstavbu. Zemřel 31. května 1998.

Josef Zeman

**Generální sekretariát
pro světovou unifikaci posunkové
řeči neslyšících
Trojanova 3,
PRAHA II.
Československá republika.**

Obrázek 208

Likvidační valná hromada spolku se konala dne 20. listopadu 1949 o 14. hodině odpolední v Pražském ústavu pro hluchoněmé děti v Praze na Smíchově. Zúčastnilo se jí 69 řádných členů a 45 hostů. V březnu 1949 činilo čisté jmění spolku více než 500 000 Kčs, které spolek nakonec odevzdal Ústřední jednotě invalidů.

Likvidace spolku
komunisty

Období 1906 - 1914

Prvním spolkem pro neslyšící na Moravě byl **Podpůrný spolek pro hluchoněmé z ústavu vystouplé** založený 17. června 1906 při ivančickém ústavu. Prvním předsedou spolku byl ředitel **Josef Kolář**. Protektorem spolku byl arcibiskup olomoucký kardinál dr. Bauer. Podpůrný spolek se snažil napomáhat neslyšícím absolventům nalézt vhodná pracovní místa a poskytoval jim i finanční výpomoc. Dalším předsedou byl další ivančický ředitel **Jan Válek**.

Podpůrný spolek
pro hluchoněmé
z ústavu
vystouplé

... Ošacen jeden úplný žadatel hluchoněmý. Současně vzat na vědomí výtěžek z rozprodeje losů. Pro hluchoněmého učně - sirotka zakoupeny boty a ponožky. Dále bylo intervenováno v záležitosti 4 nezaměstnaných o opatření práce a vyřízeny obvyklé formálie. ...

Z jednatelské zprávy o činnosti Podpůrného spolku
za správní rok 1930 - 31.

V roce 1913 je v Praze založen **Turistický klub hluchoněmých „Prague“**. Prvním předsedou je **Jaroslav Čáp**, který se v roce 1916 stává předsedou Podpůrného spolku hluchoněmých SFS.

Turistický klub
hluchoněmých
„Prague“

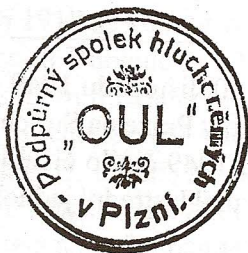
Podpůrný spolek
hluchoněmých
„Jirsík”

Již v devadesátých letech minulého století se scházeli neslyšící v Českých Budějovicích buď v tamějším ústavu pro hluchoněmé, nebo v klášteře Bratří Nejsvětější Svátosti Oltářní, kde byl zřízen útulek pro dospělé hluchoněmé. Zde se též projeví první snahy založit spolek. Teprve zapůjčení stanov pražského spolku však dalo těmto snahám jasný cíl. 20. dubna **1914** byl založen v Českých Budějovicích **Podpůrný spolek hluchoněmých „Jirsík”**. (Byl nazván po biskupovi, který založil Ústav pro hluchoněmé v Českých Budějovicích). Prvním předsedou byl pan **Josef Černoch**. Činnost spolku však přerušilo vypuknutí 1. světové války. Po válce se stal předsedou **Bohumil Bažil**. 28. 2. 1929 byl zvolen předsedou **Max Mencl**.

Období 1916 - 1919

Podpůrný spolek
hluchoněmých
v Plzni „Oul”

V roce **1916** byl založen **Podpůrný spolek hluchoněmých v Plzni „Oul”**. Již na zakládající schůzi do něho vstoupilo 22 členů. Prvním předsedou byl **Jan Zach**. Stanovy byly registrovány v dubnu 1917. Spolek pořádal řadu divadelních představení ve znakovém jazyce, čímž na problematiku neslyšících upozorňoval širokou veřejnost. V roce 1921 zakoupil dům ve Škvřňanech.

Obrázek 209

Podpis Jana Zacha

Podpůrný spolek
hluchoněmých
v Moravské
(Velké) Ostravě

Podpůrný spolek hluchoněmých v Moravské (Velké) Ostravě³ byl založen 20. dubna **1919**. Spolek se po celou dobu své existence scházel v kavárně Praha. Prvním předsedou byl **Jindřich Suchánek**. Suchánek však v roce 1923 zemřel⁴ ve věku pouhých 32 let. Po jeho smrti byl zvolen předsedou dosavadní jednatel pan **K. Schostek**. Ve spolku nastaly značné rozbroje, a to i národnostní, takže dokonce hrozilo, že se rozpadne. Spolek se podařilo stabilizovat až předsedovi **Janu Kolářovi**, který byl zvolen na 6. valné hromadě konané dne 20. dubna 1924. Na činnost spolku měli mimořádně silný vliv učitelé, především ředitel Jan Sedláček a Leopold Parma z Valašského Meziříčí. V roce 1929 nabídla Zemská ústřední jednota hluchoněmých v Brně ostatním moravským spolkům sloučení v jediný moravský spolek. Ostravskému spolku za to nabídla, že Ostravě postaví do tří let vlastním nákladem domov hluchoněmých. Spolek však (stejně jako spolek ve Valašském Meziříčí) sloučení na doporučení učitelů odmítl. Spolek

³ Za první republiky byla Moravská Ostrava (na levém břehu řeky Ostravice) a Slezská Ostrava (na pravém břehu). V roce 1924 byly k Moravské Ostravě připojeny přilehlé obce (např. Vítkovice a Zábřeh) a tak vznikla Velká Moravská Ostrava.

⁴ **Jindřich Suchánek** zemřel patrně na rakovinu dne 29. května 1923. Zůstala po něm neslyšící manželka se třemi slyšícími dětmi. Finančně byly zcela nezaopatřeny, takže dvě starší děti musely být dány do sirotčince.

založil odbočky ve Valašském Meziříčí, Opavě a Krnově, z nichž první se brzy osamostatnila a další dvě zanikly v roce 1938. Členové nacvičovali i divadelní představení, z nichž nejúspěšnější byla „Oplancija” - hra ze života Valachů, která se dočkala 12 repríz. Za druhé světové války zahynulo několik členů při náletu na Ostravu, několik jich bylo umučeno Němci. Jan Kolář vedl spolek až do jeho likvidace v roce 1949, kdy byl donucen vstoupit do Ústřední jednoty invalidů. Před likvidací měl spolek 80 členů.

Jan Kolář
Obrázek 210

Jan Kolář ohluchl v osmi letech po spále. Tři roky chodil do obecné školy a pět roků do ústavu pro hluchoněmé v Lipníku. Pracoval v Ostravských chemických závodech.

Jan Kolář

6. července 1919 se sjeli neslyšící ze středních a východních Čech do Hradce Králové a vytvořili přípravný výbor pro založení Východočeského spolku. 28. září se konala ustavující schůze, na které byly schváleny stanovy. Stanovy **Východočeského podpůrného spolku hluchoněmých v Hradci Králové** byly registrovány 10. března 1921. Prvním předsedou byl zvolen **Karel Sršeň**. Dalším předsedou byl **Karel Závodský**, zvolený v roce 1923.

Východočeský
podpůrný spolek
hluchoněmých
v Hradci Králové

V roce 1919 vzniká **Spolek učitelů hluchoněmých v Republice československé se sídlem v Lipníku nad Bečvou**⁵. Prvním předsedou byl zvolen ředitel ústavu ve Valašském Meziříčí **Ondřej Zajíc**. 1. ledna 1923 vystoupili ze spolku učitelé z Čech a ze Slovenska, čímž se fakticky stal **Spolkem učitelů hluchoněmých na Moravě a ve Slezsku**. 18. března 1923 byl v Brně vytvořen **Svaz spolků učitelů hluchoněmých v Republice československé**. Sídlem svazu bylo v prvních letech sídlo předsedy, později se jím stala Praha. Zemské spolky volily do svazu tři delegáty, z nichž dva byli členy výboru a jeden byl náhradníkem. Prvním předsedou byl zvolen **Ondřej Zajíc** z Valašského Meziříčí, místopředsedy **Štefan Sobolovský** z Kremnice a **Jaroslav Pouzar** z Prahy. Spolek začal 1. prosince 1923 vydávat časopis **Revue pro vzdělávání a výchovu hluchoněmých**. Sjezdy učitelů se konaly každé dva až tři roky - první v roce 1923 v Kremnici, druhý v roce 1925 v Plzni, třetí 1928 v Praze, čtvrtý 1931 ve Valašském Meziříčí a pátý 1934 ve Štubnianských Teplicích na Slovensku. Na sjezdech byly přednášeny odborné přednášky, především však zde byly řešeny stavovské otázky - výše platů, osnovy ve školách, léčebná péče pro učitele atd.

Spolek učitelů
hluchoněmých
v Republice
československé

Svaz
spolků učitelů hluchoněmých
v R. Č. S. se sídlem v Praze.

Obrázek 211

⁵ V roce 1936 bylo v Čechách 64 učitelů hluchoněmých, na Moravě 39, na Slovensku 73 a na Podkarpatské Rusi 13. Celkem tedy 189 učitelů, z toho 129 mužů a 60 žen.

Spolek
německých
neslyšících
v Republice
československé

V roce 1919 byl rovněž založen **Spolek německých neslyšících v Republice československé - Reichsverband der Deutschen Taubstummen** - v Liberci. Zakladatelem svazu byl **Franz Jentsch**. Po něm se předsedou stal **Julius Baudisch**. Během necelých deseti let otevřel spolek pobočky v Litoměřicích, Teplicích, Žatci a Karlových Varech a jeho jmění přesáhlo 700 000 Kč. Další německé spolky působily v Chomutově a Terezíně, o jejich činnosti se mi však nepodařilo nic zjistit.

Reichsverband
der Deutschen Taubstummen in der Czechoslowakei
Hauptstelle in Leitmeritz a. G.
I. Zweigstelle: Berlin. II. Zweigstelle: M.-C. von.

Razítko Spolku německých neslyšících
v Republice československé
Obrázek 212

Razítko pobočky v Litoměřicích
Obrázek 213

Franz Jentsch
Julius Baudisch

Podpis pana předsedy Jentsche

Zemská ústřední jednota hluchoněmých pro Moravu v Brně - 1919

Zemská ústřední
jednota
hluchoněmých
pro Moravu
v Brně

Čeští neslyšící v Brně se již před první světovou válkou scházeli každou sobotu ve Weissově restauraci. Hostinský Weiss měl totiž neslyšící dceru, takže neslyšícím všemožně pomáhal. 5. ledna 1919 se sešli neslyšící z celé Moravy a rozhodli se založit spolek. První valná hromada se konala po vydání úředního povolení k založení spolku dne **23. března 1919**. Spolek se tehdy jmenoval **Spolek českých hluchoněmých pro Moravu se sídlem v Brně** a měl asi 90 členů. Předsedou byl **Vojtěch Vejchoda**⁶. Spolek zřídil pobočky „Haná” v Prostějově, „Slovač” v Uherském Hradišti a „Ráj” v Kroměříži. V roce 1921 se spolek nazýval **Český spolek hluchoněmých v Brně**, ale byl brzy přejmenován na **Zemskou ústřední jednotu hluchoněmých pro Moravu v Brně (ZÚJH)**. Jednota se od samého počátku zaměřila na vybudování útulku - Domova hluchoněmých (viz dále). Předsedou se stal **Vojtěch Hrbek**, který dovedl výstavbu Domova ke zdárnému konci v roce 1925. Hrbek pocházel z Hané a žil utkvělou myšlenkou, že koupí někde statek, na kterém budou pracovat neslyšící. V roce 1926 se bez vědomí ostatních členů výboru dohodl se slovenským velkostatkářem Khonem na koupi statku v Púchově za 300 000 Kč. Jako zálohu složil - opět bez vědomí ostatních členů - Khonovi 25 000 Kč, které byly vybrány ve veřejné sbírce na Domov hluchoněmých. Protože se Hrbkovi nepodařilo včas

⁶ Vojtěch Vejchoda zahynul se svou manželkou Štěpánkou tragicky v roce 1962.

opatřit 80 000 Kč na další dohodnutou splátku, prohlásil Khon, že záloha propadá. Zemská ústřední jednota se o peníze s Khonem dlouho neúspěšně soudila (soudní při vyhrála definitivně až 7. prosince 1932 u Nejvyššího soudu). Hrbek byl z funkce předsedy odvolán a předsedou Zemské ústřední jednoty se opět stal Vojtěch Vejchoda.

Razítko Zemské ústřední
jednoty hluchoněmých
Obrázek 214

Kroměřížská pobočka (30 členů) se v roce 1922 osamostatnila, zůstala však volně navázána na ZÚJH. Na schůzi v Kroměříži konané 1. května 1926 (39 přítomných) se rozhodla kroměřížská odbočka přejít do Podpůrného spolku ve Valašském Meziříčí. Značnou roli přitom sehrál opět učitel hluchoněmých František Zajíc, který byl na stejné schůzi zvolen i rádcem nové odbočky v Kroměříži.

Pobočka
v Kroměříži

28. října 1927 byla při Jednotě založena **Ústřední poradna pro hluchoněmé**. Poradna se snažila neslyšícím pomáhat nalézt práci a vyřizovat různé záležitosti od placení alimentů až po vyřizování žádostí o vydání domovského či křestního listu.

V roce 1930 začal v Brně vycházet časopis **Zájmy hluchých**. Redaktorem byl tajemník Zemské ústřední jednoty **František Kopřiva**. Mladému, elegantnímu a inteligentnímu Kopřivovi se podařilo na valné hromadě Zemské ústřední jednoty 20. 9. 1931 provést něco jako palácový převrat zdůvodněný nástupem mladé generace neslyšících. Stal se současně předsedou ZÚJH, předsedou Družstva

Časopis
Zájmy hluchých

František Kopřiva - detail
ze skupinové fotografie
Obrázek 215

František Kopřiva se narodil 30. ledna 1903 v Lipovci, okres Blansko. Ohluchl v sedmi letech. První a druhou třídu navštěvoval v běžné škole. Potom byl přijat do ústavu v Ivančicích, kde byl jeho učitelem Josef Kovář. Protože uměl mluvit, byl brzy z první třídy přeřazen do čtvrté. Po škole se vyučil kovářem. Vzal si za manželku neslyšící Marii Provazníkovou (nar. 17. 1. 1902 v Pustiměři, zemř. 22. 5. 1979 ve Vyškově). Manželka mu přinesla věnem hospodářství - čtyři hektary polí, zahrady a sady, jednoho koně, čtyři krávy a hospodářské stroje. Kopřiva byl velmi podnikavý člověk. Jeho koníčkem byla jízda na motocyklu. Byl velkým sportovcem a v roce 1932 založil Sokol neslyšících. Především ale velmi

František Kopřiva

dobře psal a byl dlouhá léta vydavatelem novin „Zájmy hluchých”. Měl vlastní síť kolportérů (kamelotů), kteří prodávali jeho noviny po celém Československu. František Kopřiva pomohl sehnat peníze na stavbu Domova hluchoněmých v Brně. Sám vlastnil také dům v Brně-Maloměřicích na Rázusově ulici č. 14, ve kterém poskytl bydlení pěti neslyšícím nájemníkům. Kopřiva se nemohl smířit s nástupem komunistů a bouřil se proti kolektivizaci vesnice. Velmi těžce také nesl převzetí Domova hluchoněmých Svazem invalidů. Několikrát vyčetl tehdejšímu správci budovy Leinweberovi, že ničí dílo, které budovali neslyšící vlastníma rukama. Kopřiva zemřel 27. října 1970 v Pustiměři. Je pochován na hřbitově v Pustiměři ve společném hrobě se svou neslyšící manželkou a její neslyšící sestrou Adélou.

Protikopřivovský
puč

hluchoněmých v ČSR v Brně, správcem Domova hluchoněmých, správcem Ústřední poradny a 12. prosince 1931 i šéfredaktorem Zájmu hluchých. V roce 1931 měla Jednota 179 členů (110 činných, 67 zakládajících a 2 přispívajících). Nesmírný nárůst popularity Františka Kopřivy nedával spát starším funkcionářům jednoty, především Vojtěchu Vejchodovi. Podařilo se mu nejprve zbavit Kopřivu předsednictví v Družstvu hluchoněmých a mezi členy družstva vytvořit silnou „protikopřivovskou“ frakci. Na valné hromadě konané 18. března 1934 oplatili Kopřivovi jeho „puč“ z r. 1931. Kopřiva byl dokonce vyloučen z Jednoty. Na dveřích Domova hluchoněmých se poprvé, ale nikoliv naposled v jeho historii, objevil nápis:

Oznamuje se vám, že je zakázáno navštěvovati bývalého předsedu p. Kopřivu. Kdo toho zákazu neuposlechne, bude propuštěn.

Ku článku „Boj starých vůči mladým“. Zájmy hluchých,
roč. IV, č. 4 - 5, červenec 1934, str. 3.

Předsedou Jednoty se stal pan Bukovský a Vojtěch Vejchoda jednatelem. Kopřiva si však podržel časopis Zájmy hluchých. Stal se předsedou Podpůrného spolku hluchoněmých „Slovač“ v Hodoníně, který byl původně odbočkou ZÚJH se sídlem v Uherském Hradišti. „Slovač“ se 1. 4. 1934 osamostatnila a přenesla své sídlo do Hodonína.

Po válce byl předsedou ZÚJH pan Urban. Na valné hromadě konané dne 9. 2. 1947 byl předsedou ZÚJH zvolen František Gottwald.

Domov hluchoněmých v Brně

Domov
hluchoněmých
v Brně

Zemská ústřední jednota hluchoněmých pro Moravu v Brně se 29. 10. 1922 usnesla vybudovat v Brně Domov hluchoněmých. 18. července 1923 byl položen základní kámen. 1. listopadu však byly pro nedostatek financí veškeré práce zastaveny. Po mnoha potížích byl však Domov slavnostně otevřen 27. září 1925. Náklady na výstavbu přesáhly 300 000 Kč. O vybudování Domova se nejvíce zasloužili neslyšící předseda Jednoty pan Vojtěch Vejchoda, jednatel a pozdější předseda Vojtěch Hrbek a pokladník Jindřich Metelka⁷.

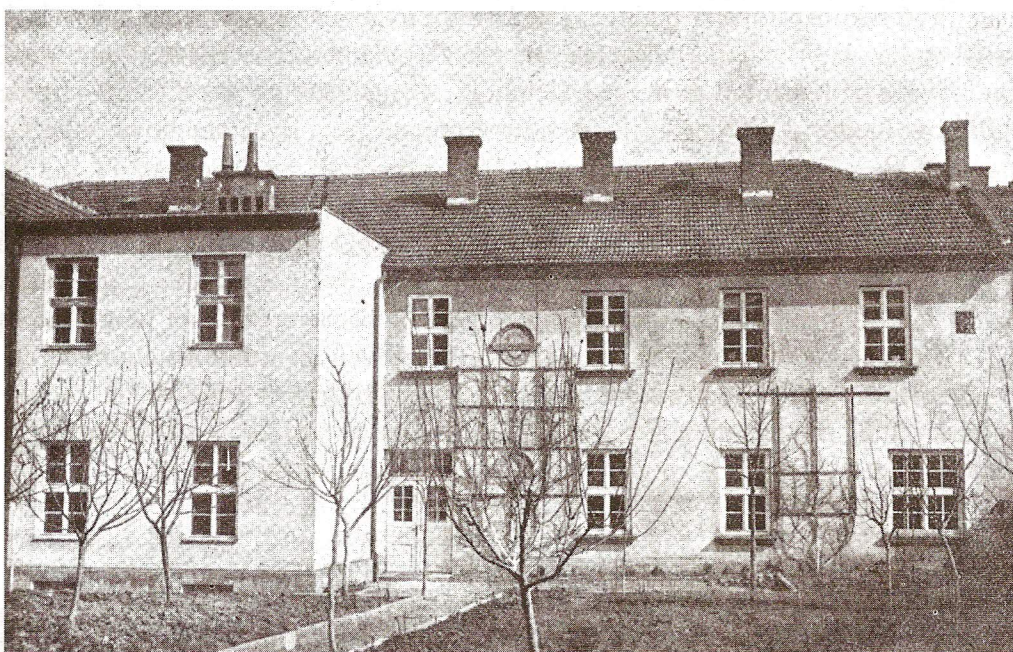
Podpis Jindřicha Metelky

V roce 1930 byla budova zvýšena o jedno patro a v roce 1931 byl vybudován levý trakt. V Domově působilo Výrobní družstvo hluchoněmých krejčích, obuvníků a stolařů, založené v roce 1930. Doba krize však nedávala dostatek zakázek, takže družstvo se v roce 1937 zlikvidovalo. Za okupace chtěli budovu zabrat Němci, ale podařilo se tomu předejít tím, že byla změněna na Domov hluchoněmého dorostu.

⁷ Jindřich Metelka se narodil v roce 1896. Byl dlouholetým pokladníkem ZÚJH. Zemřel 27. 11. 1975.

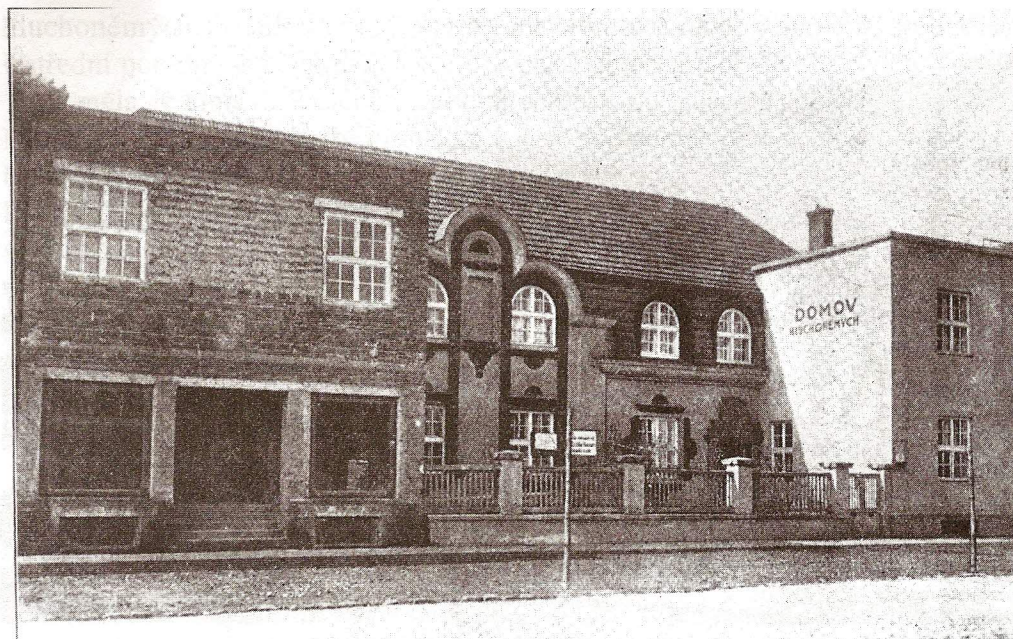

Domov hluchoněmých v Brně
Obrázek 216

Domov hluchoněmých zezadu
Obrázek 217

Po válce byly svépomocí neslyšících provedeny nutné adaptace. Po vzniku Svazu invalidů se Domov hluchoněmých stal majetkem svazu. Z někdejší sebevědomé Zemské ústřední jednoty náhle byla pouhá Základní organizace neslyšících v Brně. V roce 1979 byl již Domov hluchoněmých v havarijním stavu. Teprve tehdy se podařilo prosadit generální rekonstrukci, která započala 1. dubna 1980.

Domov hluchoněmých po přístavbě v r. 1931
Obrázek 218

Převedení na
Svaz sluchově
postižených

Necitlivě rekonstruovaná budova, která se z půvabného domu s obloukovými stříškami a okny změnila v hranatý „panelák“, byla otevřena 1. 10. 1981 a přejmenována na **Kulturní dům neslyšících**. Po reorganizaci Svazu invalidů v roce 1990 byl Kulturní dům neslyšících v Brně převeden na Svaz sluchově postižených v ČR.

Od roku 1920 do roku 1921

Odbor příznivců
a rodičů
hluchoněmých
dítěk při okresní
péči o mládež
v Plzni

27. května 1920 byl v Plzni založen **Odbor příznivců a rodičů hluchoněmých dětí při okresní péči o mládež**. Předsedou byl **JUDr. František Kříž**, ředitel městských úřadů v Plzni. Hlavním cílem spolku bylo vybudovat v Plzni moderní ústav pro neslyšící, což se podařilo v roce 1923.

Podpůrný
a vzdělávací
spolek
hluchoněmých ve
Valašském
Meziříčí

1. ledna 1921 byl z podnětu učitele Ondřeje Zajíce (pozdější ředitel školy ve Valašském Meziříčí) ustaven **Podpůrný a vzdělávací spolek hluchoněmých ve Valašském Meziříčí**. Původně to byla odbočka spolku v Moravské Ostravě, ale již v září 1921 se spolek osamostatnil. Prvním předsedou byl **Josef Zátorský**. Zpočátku měl spolek 26 členů, později až 52. Tak zvaným spolkovým rádcem byl učitel František Zajíc (odpovědný redaktor Novin pro hluchoněmé), který byl skutečným vládcem spolku. Zátorský se v září 1925 vzdal předsednictví, „když na něho bylo ze všech stran útočeno“. Předsedou se stal nakrátko pan **Hirsch**, ale spolkový rádce František Zajíc brzy opět dopomohl Zátorskému k získání postu předsedy. Když v roce 1929 nabídla Zemská ústřední jednota hluchoněmých v Brně ostatním moravským spolkům sloučení v jediný moravský spolek, obával se Zajíc zmenšení svého vlivu. Proto přesvědčil „svůj“ spolek stejně, jako spolek v Ostravě, aby sloučení odmítl. Spolek založil odbočky v Lipníku a Kroměříži, ale žádná se neudržela. Později se ke spolku přidali neslyšící z Prostějova, Hole-

šova, Olomouce, Rožnova, Příborska, Vyškova, Hranic a Kojetína a byl reorganizován ve **Středomoravský podpůrný a vzdělávací spolek hluchých se sídlem ve Valašském Meziříčí**. První řádná valná hromada se konala 23. března 1930 a řídil ji - inu, kdo jiný než František Zajíc! Předsedou byl zvolen pan S. Planička z Prostějova a místopředsedou pan J. Zátorský. Rádcem spolku byl opět zvolen František Zajíc. Po reorganizaci měl spolek 70 až 85 členů. Po dvou letech byl zvolen předsedou opět Josef Zátorský a zůstal jím až do likvidace spolku v roce 1949 (spolek byl donucen vstoupit do Ústřední jednoty invalidů).

Středomoravský
podpůrný
a vzdělávací
spolek hluchých
se sídlem ve
Valašském
Meziříčí

Josef Zátorský
Obrázek 219

Josef Zátorský se narodil 8. února 1899. Byl prvním předsedou Podpůrného a vzdělávacího spolku hluchoněmých ve Valašském Meziříčí. Spolek se později transformoval na Středomoravský podpůrný a vzdělávací spolek hluchých se sídlem ve Valašském Meziříčí.

Josef Zátorský

20. ledna 1921 byl v Praze založen **Ústřední spolek židovských hluchoněmých a nedoslýchajících v ČSR**. Předsedou byl **Richard Poláček**. Spolek podporoval své členy v nemoci i nezaměstnanosti měsíční podporou, která zpočátku činila 50 Kč. Ve dnech 21. až 29. května 1931 uspořádal v Praze **Mezinárodní sjezd židovských hluchoněmých**. Na sjezdu vystupovala také tehdy devítiletá neslyšící tanečnice **Melitta Guthová**. Na sjezdu byl ustaven **Světový svaz židovských hluchoněmých**, do kterého se ihned přihlásilo šest zemí. Prvním prezidentem Světového svazu se stal pan **Ervin Kaiser** z Berlína.

Ústřední spolek
židovských
hluchoněmých
a nedoslýchajících
v ČSR

Zejména byli přítomni hosté ze Slovenska, Německa, Polska, Maďarska, Rakouska a Belgie, kteří se vzájemně dobře dorozuměli posuňkovou řečí.

- X - Sjezd židovských hluchoněmých v Praze.
Svépomoc Neslyšících, roč. V, č. 11, červenec 1931, str. 3.

Richard Poláček
Obrázek 220

Richard Poláček se narodil 10. května 1886 jako syn obchodníka v Obodři u Nových Benátek. Byl neslyšící od narození. Navštěvoval Pražský ústav pro hluchoněmé a vyučil se knihářem. V 19 letech podnikl velkou cestu po Německu. Všude vyhledával neslyšící a učil se od nich organizování spolkového života. V roce 1919 se vrátil do Československa o dva roky později založil spolek. V roce 1925 si otevřel vlastní knihářský závod a téhož roku se oženil. Protože dobře se všemi vycházel, byl sjednocujícím prvkem v hnutí neslyšících. Zemřel 20. ledna 1948.

Richard Poláček
Poláček

Richard Poláček